

ODRAZ

MATEA LONČAR
 Filozofski fakultet,
 Sveučilište u Zadru
mloncar7@gmail.com

Volim šetnje prirodom, kao i sjene. Posebno mi je lijepo vidjeti ih povezane. Odraz stabala i oblaka u rijeci ili planina i otoka u moru, zadivljuju. Između njih je samo jedna tanka horizontalna nit koja stapa ono iznad i ono ispod u jedno. Oduvijek, nekako, kroz prirodu vidim ljude, kao da je riječ o nekoj vrsti konceptualne metafore. U tom me slučaju horizontalna nit posebno zadivljuje. Kao da se radi o granici postojanja i prestajanja, kao da ta nit odlučuje o efektivnosti cijelog prizora. Nit je to koja razbija prizor na dva dijela. Prirodu, odnosno, kako rekosmo, život, na dvije strane. Jedna je strana samostalna i neovisna, a druga je ovisna o onoj prvoj. Sjena ili odraz kao ona koja potrebuje ono što odražava. Prava se drama stvori kada niste sigurni koja je od dviju strana ona samostalna, a koja o njoj ovisi.

Ugledam tako fotografiju na kojoj se jasno vidi da je jedan dio odraz, a drugi dio stvarnost, između njih je naravno horizontalna nit koja prepolavlja fotografiju. Na gornjoj polovici fotografije stajali su neobični oblaci, gusto poređani i takvi kao da u sebi nose pljusak, ali samo s jedne strane, druga strana bila je čistina. Stabla su rijekom uronila sama u sebe i bila jednako duboka s gornje, kao i s donje polovice. Taman je bio sumrak. Zrake sunca zašle su u gdjekoji dio fotografije, taman onoliko da se primijeti da se radi o jeseni. Međutim, u jednom trenutku, uočavam da odraz nije potpun, nedostaju mu oblaci. Kako to? Na fotografiji uopće nisu postojali oblaci, to je zapravo bio mulj i lišće na rijeci, a fotografija je okrenuta naopako. Šteta. Kada se fotografija okrene pravilno, čovjek se blago razočara. Zašto prizor nije onaj prvi, oblaci umjesto mulja? Je li realnost ružnija od jednog običnog odraza u vodi? Ovisno o perspektivi promatranja...

Svaki čovjek može uočavati ili zaključivati iz više perspektiva. Tako i o navedenom primjeru. Čovjek može gledati u pravilno okrenutu fotografiju i ne uočavati ništa toliko neobično ili lijepo da se tome divi, a može i biti zadivljen samom činjenicom da se fotografija može okrenuti, da može predstavljati, barem na trenutak, nešto drugačije. Netko može i na temelju tog običnog prizora biti vedar i optimističan. Isto tako, netko može iz naopako okrenute fotografije uočavati različito. Nije to toliko važno. Ljudi obično gledaju različito na stvari, ali želim se vratiti na onu konceptualnu metaforu. Što kada se gledanje na jednu običnu fotografiju primijeni na gledanje u životu? Koju perspektivu, tj. kakav stav mi zauzimamo? Rekosmo već da se prava drama stvori kada niste sigurni koja je od dviju strana ona samostalna, a koja o njoj ovisi. Ovdje mislim na ljude; kao odraz prirode.

Ljudi, poput one fotografije, mogu predstavljati dio iznad ili ispod horizontalne niti. Jedan je odraz, drugi stvarnost. Netko je pali list moćan poput pljuskovitih oblaka, a netko oblak nemoćan poput otpalog lišća. Netko svoje grane pruža u visine, a netko ih iz dubina doslovno slijedi. Netko je dalek i odsutan poput brdašca, pa se na njega treba popeti, a netko lokva po kojoj se gaji. Zimzelenim biljkama svejedno je hoće li sunce zaći u 17 sati ili 21 sat i koliko je stupnjeva, a cvijeću nije. Selice su već pobjegle, pa je drugi dio neba s fotografije ostao prazan... Jednu priliku, čovječe, imaš: tko si ti? Pogažena lokva, daleko brdašce, veliko stablo, ptica selica, moćni oblak, pali list ili pak jedan obični promatrač?

Ne zaboravimo da je fotografija bila okrenuta naopako. Dakle, i ljudi mogu dati dojam sebi suprotnog. Lišće je djelovalo kao da se radi o oblacima, a dubina je bila visina, voda je bila zrak. Ptica svakako nije bilo, one su nestalne. Čvrsti i u dubini sebe odlučni ljudi mogu se prikazati kao nesamostalni, a samostalnim se prikazu licemjeri i kukavice. Pazite zato. Međutim, uspjeli ste otkriti da je fotografija bila okrenuta naopako, a to onda znači da se i ljudi razotkriju. Iako, valja priznati da je prizor potpun tek kada imamo oba dijela. Čovjek je čudesno biće, ne miruje: osim što misli, on djeluje; osim što gazeći korača, penje se, nekada roni u dubine, nekada leti u visine. Često čovjek bude nestalan poput ptice. Bori se čovjek sa svim tim mogućim prizorima. Nekad bi htio biti nebo, nekad oblak, nekad lokva, a nekad cijeli prizor. To i jest život, cijeli jedan prizor prepun drugih bića, prirode i fotografija. Pronašli smo fotografiju iz prirode, a gdje je ona s drugim bićima?

Druga fotografija neka bude druga vrsta odraza. Ispred nas je prizor majke i djevojčice koje se drže za ruku. Sada se više ne radi o sjeni koju smo svakako nazivali odrazom, sada imamo pravi odraz. Djevojčica odražava svoju majku, ali nikada identično poput sjene. Ako ne vjerujemo u konceptualne metafore između prirode i čovjeka, vjerujemo li onda u odraz po vertikalnoj niti? Radi se o odrazu čovjeka i čovjeka. Čovjek vertikalno djeluje na drugog čovjeka. Svojim pokretima, riječima, djelima...

Na fotografiji majke i djevojčice obje su zauzele sličan stav. Obje stoje na nogama, lijeva noga im je prekrivena preko desne, osmjesi na licima, jednom rukom drže jedna drugu, a druga im ruka u džepu. Upija dijete. Više nego itko. Osjeti točno svaku vašu misao, želju, veselje, tugu i nemir. Svaki pogled i udisaj ono shvaća. Nakon što upije, oponaša, odražava. Primjenjuje dijete svaku vašu misao, želju, veselje, tugu i nemir. Ali svemu tome doda ljubav, puno ljubavi. To je onaj dio kada smo rekli kako odraz po vertikali nije poput sjene, doslovan odraz. Svaki čovjek, poput djeteta, uvijek doda malo svog, onog u čemu je najbolji. Djeca tako dodaju više ljubavi. A odrasli?... Štoga, ali dodaju! Svatko sebe.

Još je za odgonetnuti ostao pojam niti. Vidjeli smo, bila je nit po vertikali i nit po horizontali. Što je zapravo nit, ako je i ona metafora? Nit, rekli smo, razbija prizor na dva dijela. Nit stapa ono iznad i ono ispod u jedno. Nit bi onda trebala

biti jedna konkretna situacija, jedno konkretno vrijeme, jedna odluka. Nit je sloboda čovjeka da razbije monotoniju, da stvori drugi dio fotografije. Nit je svaka nova čovjekova odluka, koliko god nekad neznatno djelovala. Jednim danom, ili još više, jednom sekundom čovjek više nije isti čovjek. Bilo po horizontali, bilo po vertikali. Bilo zbog pljuska da odgodi otići nekamo, bilo zbog toga što ga je prijatelj spriječio. Odnosno, bilo zbog sunčanog dana da čovjek izađe, bilo zbog poziva da ode nekamo. Takvim su nitima presječeni opisani prizori. Zamislite koliko se tek čudesan prizor krije iza nesvakidašnjih niti. Kako li izgleda prizor kada se čovjeku doslovce život potpuno okrene na temelju jedne odluke?

Jedan odraz, bilo iz prirode, bilo od drugog čovjeka, može promijeniti cijeli životni prizor. Čak je moguće u jednom motivu pronaći obje niti, i vertikalnu, i horizontalnu. Ni više, ni manje, nego u svakom čovjeku! Svaki čovjek na divan način u sebi sjedinjuje horizontalu i vertikalnu. Svaki čovjek jest sam po sebi, ali i ovisan o drugima. Dvije su vrste odraza. Ostaje pitanje, potrebuje li sjena uistinu ono što odražava?

...

Potrebuje. Sjene nikada po sebi bilo ne bi da nema koga i što odražavati.

Koliko li je život drugačiji kada list postane oblak, a djevojčica majka?

Studeni 2020.

*„Svaki čovjek jest sam po sebi,
ali i ovisan o drugima.”*

MATEA LONČAR